

FINANSTILSYNETTHE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Styret i SPAREBANK 1 NORD-NORGE
Postboks 6800 Langnes
9298 TROMSØ

VÅR REFERANSE

11/3044

DERES REFERANSE**UNNTATT OFFENTLIGHET**Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1.
ledd nr. 2. Gjelder kun
merkede avsnitt**DATO**

27.08.2021

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte tilsyn i SpareBank 1 Nord-Norge 19. november 2020. Av smittevern hensyn ble tilsynet gjennomført digitalt. Tilsynet inngår i Finanstilsynets oppfølging av bankens bruk av internmodell for beregning av kapitalkrav for kreditt risiko (IRB-metoden). Til grunn for denne rapporten ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 19. februar 2021 og styrets svarbrev av 25. mars 2021.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at det er en betydelig risiko for at bankens IRB-modeller undervurderer risikoen i bankens foretaksporfølje, og ba styret vurdere tiltak. Finanstilsynet påpekte spesielt at bankens estimater for tapsgrad ved mislighold (LGD) er undervurdert i de beste LGD-klassene og at det er betydelig usikkerhet i bankens estimater for langsiktig misligholdssannsynlighet (PD). Videre påpekte Finanstilsynet at høye andeler utlån til volatile enkelt næringer og sterk vekst i bankens portefølje bidrar til usikkerhet om modellenes evne til å fange opp risikoen i porteføljen.

I sitt svarbrev viser styret til at IRB-systemet er sentralt i bankens styring og rapportering av risikoen i utlånsporteføljen. Videre viser styret til at banken har redusert sin risikovilje på kredittområdet de siste ti årene. Styret mener strengere krav til innvilgelse og oppfølging av engasjementer, samt bedret styring og kontroll taler for reell reduksjon i risiko, og at konsernets lave tap på utlån de siste årene underbygger dette.

Når det gjelder modellenes evne til å måle risiko, viser styret til at banken løpende overvåker og validerer modellene, og gjør tilpasninger for å sikre at risikoen måles riktig. Styret viser til at underestimeringen av LGD gjelder en svært liten andel av misligholdsobservasjonene, at endringer i LGD-modellen har økt estimatene, og vurderer at estimatene, medregnet sikkerhetsmargin, er tilstrekkelige. Risiko knyttet til konsentrasjon mot enkelt næringer og vekst i porteføljen er ifølge styret hensyntatt i bankens vurdering av kapitalbehov i pilar 2.

Finanstilsynet påpeker at bankens misligholds- og tapsdata hovedsakelig stammer fra gode konjunkturer, og det er betydelig usikkerhet knyttet til modellenes evne til å fange opp risiko i svakere konjunkturer. Selv om underestimeringen av LGD gjelder en liten andel av misligholdsobservasjonene, gjelder den en betydelig andel av bankens portefølje og kan derfor ha vesentlig betydning for kapitalkravet. Finanstilsynet fastholder at vekst i porteføljen og høye utlånsandeler til næringer som har lave tap i gode tider, men som kan oppleve store tap i svakere konjunkturer, bidrar til økt usikkerhet i bankens risikomåling. Denne usikkerheten må hensyntas med sikkerhetsmarginer i pilar 1. Disse forholdene er nærmere omtalt i avsnittene om PD- og LGD-modeller nedenfor.

Finanstilsynet har nylig mottatt bankens søknad om modellendringer for å tilpasse modellene til nye retningslinjer fra den europeiske banktilsynsmyndigheten (EBA). Finanstilsynet noterer også at banken vil foreta en gjennomgang av valideringsrammeverk og -metodikk. Finanstilsynet vil følge opp usikkerheten i kalibreringsnivåene i søknadsbehandlingen.

FINANSTILSYNETRevierstedet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00

post@finansstilsynet.no
www.finanstilsynet.no**Saksbehandler**Olga Andreeva
Dir. tlf 22 93 98 69

PD-modell for foretak

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at bankens valideringsrapporter viser redusert margin mellom PD og observert mislighold for foretaksporteføljen, og svake marginer i enkelte scorekort. Finanstilsynet påpekte videre at det er betydelig usikkerhet i bankens anslag for PD i en kriseperiode, og i vektning av dette estimatet i beregningen av langsiktig PD, og at den økonomiske utviklingen og de lave rentene kan ha bidratt til lave misligholdsrater i bankens datagrunnlag for kalibrering og validering av langsiktig PD.

I svarbrevet viser styret til at de nevnte usikkerhetsmomentene er hensyntatt i styrets vurdering av kalibreringsnivået i porteføljen. Videre viser styret til at bankens anslag for mislighold i en kriseperiode er basert på norske bankers misligholdstall fra bankkrisen og til at anslaget er vesentlig høyere enn gjennomsnittlig mislighold for store internasjonale banker under finanskrisen, som ifølge banken var 2,5 prosent. Styret mener bankens vektning av krisemislighold reflekterer historisk frekvens og varighet av bankkriser.¹ Videre anfører styret at risikoparameterne bør være korrekt kalibrert, ikke nødvendigvis konservative.

Finanstilsynet påpeker at datagrunnlaget fra bankkrisen er beheftet med betydelig usikkerhet. Finanstilsynet er ikke kjent med kilden for opplysningene om gjennomsnittlig mislighold for store internasjonale banker, og mener banken må ta høyde for at mislighold i enkeltporteføljer i en alvorlig krise kan bli vesentlig høyere. Manglende datagrunnlag fra svakere økonomiske konjunkturer tilsier konservative vurderinger i kalibreringen. Finanstilsynet forventer minst 20 prosent vekt på kriseår i PD-kalibreringen, jf. rundskriv 3/2021 om krav til IRB-modeller.

Valideringsresultater viser svært høy gjennomsnittsscore for enkelte nøkkeltall i modellen. Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål ved variabelenes relevans og om tettere oppfølging av kundene gir bedre nøkkeltall uten reell risikoreduksjon. Styret viser til at nøkkeltall inngår i PD-modellen på bakgrunn av forklaringskraft, og at god styring og kontroll både vil reflekteres i adferdsvariablene som benyttes til scoring, og at risikoen hos kunden reduseres. Finanstilsynet fastholder at reduksjon i målt risiko som følge av oppfølging basert på forklaringsvariabler i modellen, ikke nødvendigvis innebærer at den reelle risikoen er redusert tilsvarende.

LGD-modell foretak

Finanstilsynet har ved flere anledninger påpekt at bankens validering indikerer underestimering av tapsgrad (LGD) overordnet og i de to beste LGD-klassene spesielt, og vurderte i tilsynsrapport av 5. mars 2020 at bankens oppkalibrering i 2019 ikke var tilstrekkelig. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at marginen mellom LGD i frisk portefølje i 2018 og vektet gjennomsnittlig observert LGD er lavere enn bankens nedre grense for margin mellom estimerer som skal gjelde nedgangstider og observasjoner i en normalkonjunktur.

Styret viser i svarbrevet til at underestimeringen i de to beste LGD-klassene gjelder en svært liten andel av realisasjonene og til at forholdstallet mellom gjennomsnittlig estimert og observert LGD for alle mislighold stemmer med bankens fastsatte forholdstall.² Styret mener bankens endringer i estimatene for reduksjonsfaktorer og tilfriskningsklasser i foretaksporteføljen i kombinasjon med overordnet sikkerhetsmargin mellom observert og estimert LGD for misligholdte engasjementer er tilstrekkelige.

Finanstilsynet vil påpeke at de beste LGD-klassene utgjør en vesentlig del av bankens portefølje og at underestimeringen for disse klassene kan ha en betydelig effekt på kapitalkravet. Når banken sammenligner estimert og observert LGD for alle misligholdte engasjementer får observasjoner fra svakere LGD-klasser, hvor det er betydelig margin mellom estimert og observert LGD, større vekt enn deres andel av porteføljen tilsier og kalibreringen framstår mer konservativ. Finanstilsynet registrerer at styret i tilsvaret viser til at observert LGD skal sammenlignes med estimatet i misligholdt portefølje, i henhold til EBAs retningslinjer for PD- og LGD-estimering, artikkel 161. Finanstilsynet presiserer at den nevnte artikkelen gjelder kalibrering av LGD på klassenivå, og fastholder at for en vurdering av LGD-estimatene på porteføljenivå bør gjennomsnittlig observert LGD sammenlignes med gjennomsnittlig estimert LGD i porteføljen.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at bankens observerte verdireduksjoner (reduksjonsfaktor) for enkelte typer pant er svært høye, og at dette kan innebære at banken overvurderer risikoreduksjonen knyttet til økt sikkerhetsdekning. Styret viser i svarbrevet til at gjennomgående sikkerheter reduserer risikoen for komplikasjoner i realiseringsprosessen og således tapsrisikoen. Finanstilsynet mener denne effekten vil være usikker på porteføljenivå i en nedgangstid, og fastholder at det er en betydelig risiko for at bankens modeller overvurderer effekten av bedret sikkerhetsdekning.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at observerte reduksjonsfaktorer for næringseiendom for enkelte år er høyere enn bankens estimat, og reiste spørsmål om estimatet er tilstrekkelig til å ta høyde for reduksjon i markedsverdier i en nedgangsperiode tilsvarende bankkrisen. Styret viser i svarbrevet til simuleringer hvor 40 prosent verdifall på næringseiendom vil innebære noe høyere reduksjonsfaktor enn bankens estimat.³ Styret anfører at verdifall i denne størrelsesorden vil inntreffe over flere år og at banken vil kunne realisere sikkerheter med lavere verdifall. Finanstilsynet fastholder at bankens estimer bør ta høyde for reduksjoner i markedsverdier som minst tilsvarende bankkrisen, og at banken ikke kan forutsette at næringseiendom kan omsettes raskt med begrenset verdireduksjon i en alvorlig nedgangsperiode.

Beregning av observert LGD

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport svakheter i bankens metode for å beregne observert LGD for engasjementer som ikke er avsluttet, noe som kan innebære at observerte LGD-verdier er undervurdert. Styret sier i sitt svar at banken oppdaterer modellene i tråd med nye retningslinjer fra EBA og at gjennomgang av valideringsrammeverk og -metodikk omfatter identifisering av kontantstrømmer fra gjenvinning. Finanstilsynet presiserer at gjenvinningsverdier for ikke-avsluttede mislighold må vurderes konservativt, jf. rundskriv 3/2021 om krav til IRB-modeller.

Misligholdsdefinisjon

Finanstilsynet noterer at banken har implementert nye misligholdsrutiner i tråd med retningslinjer fra EBA og Finanstilsynets rundskriv 4/2020, med virkning fra og med 1. januar 2021. Banken vil vurdere rutinene i 2021, og har planlagt internrevisjon av dette området i 2021.

Internrevisjon

Finanstilsynet har registrert at banken vil innhente bistand til modellutvikling fra det samme konsulentfirmaet som er internrevisor for banken. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at dette kan skape interessekonflikt og understreket styrets ansvar for å sikre uavhengige kontrollfunksjoner.

Styret viser i sitt svar til at internrevisors uavhengighet og objektivitet ble vurdert før oppstart av oppdraget, og at det ikke er avdekket forhold som tilsier at dette er utfordret. Styret viser til internrevisors egenvurdering som konkluderer med at internrevisor kan oppfylle sin bekreftelsesfunksjon under forutsetning av at oppdraget ledes og gjennomføres av personer uavhengig av internrevisjonsfunksjonen, og at den mulige interessekonflikten er kjent og rapporteres iht. internrevisors mandat. Finanstilsynet fastholder at slike oppdrag kan skape interessekonflikt. Det legges til grunn at omfang av og rammer for konsulentbistand framgår av internrevisjonsrapporten i de tilfellene der konsulentfirmaet har bistått i utviklingen av modellene som revideres.

Kopi av dette brev bes sendt bankens valgte revisor.

For Finanstilsynet

Bjørn Andersen
seksjonssjef

Olga Andreeva
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

